

Switłana Krawczenko

Katedra Komunikacji Społecznej Wschodnioeuropejskiego Państwowego Uniwersytetu im. Łesi Ukrainki w Łucku

Józef Łobodowski i jego punkt widzenia stosunków polsko-ukraińskich

Słowa kluczowe

Józef Łobodowski, stosunki polsko-ukraińskie, publicystyka

Strzeszczenie

Artykuł poświęcony twórczości Józefa Łobodowskiego, polskiego pisarza XX wieku. Łobodowski w swoich utworach literackich i publicystycznych eksponował stosunki polsko-ukraińskie. Fascynacja Ukrainą związana była z rodzinnymi korzeniami i dzieciństwem. Pisarz analizował stosunki polsko-ukraińskie w II Rzeczypospolitej. Publikował swoje utwory w latach 30. w polskich czasopismach takich jak: „Wiadomości Literackie”, „Biuletyn Polsko-Ukraiński” i innych. Kontynuował to dzieło w publicystyce po II wojnie światowej w emigracyjnych czasopismach „Kultura” i „Wiadomości”. Jego wizja stosunków międzynarodowych oparta była na zasadach etycznych i humanistycznych. Kulturową współpracę polsko-ukraińską uważał za punkt wyjścia w budowie porozumienia. Strategicznym geopolitycznym celem dla obydwóch narodów nazywał walkę przeciwko rosyjsko-bolszewickiej ekspansji. Będąc człowiekiem pogranicza kulturowego, miał szersze horyzonty widzenia problemów społecznych. W swoich wystąpieniach publicystycznych przewidywał wiele tragicznych wydarzeń historii XX wieku.

Józef Łobodowski należy do grona tych polskich pisarzy i działaczy, których twórczość była cenzurowana w okresie Polski Ludowej. Znikł on więc na wiele lat z kart polskiej historii. Dopiero po roku 1989 jego twórczość przeżywa renesans. Ponownie stał się znany licznemu gronu Polaków. Jednym z głównych powodów wymazania Józefa Łobodowskiego z kart historii przez władze komunistyczne była twórczość pisarza, w której eksponował stosunki polsko-ukraińskie oraz prezentował swoją wizję ich dalszego rozwoju. Była ona nie do zaakceptowania w Polsce Ludowej.

Łobodowski poświęcił całe swoje życie i twórczość sprawie pojednania narodów polskiego i ukraińskiego. Sprawie, o której marzył i która w jego czasach (połowa XX wieku) wydawała się niemożliwa do zrealizowania.

Twórczość Łobodowskiego była także zakazana w Ukrainie radzieckiej. Władze sowieckie pragnęły by znikł on z kart historii. Program czyszczenia historii z imienia Łobodowskiego okazał się bardzo skuteczny. Aktualnie, już w wolnej Ukrainie imię poety, który tak ukochał Ukrainę, że wyraził w kilku poniższych słowach o tym kraju, takie emocje, pozostaje nadal nieznanym dla większości Ukraińców.

Ciebie, miodna i mleczna, buraczana i pszena,
Ciebie pochwalam, Ukraino, w męce odwiecznej codzienna ...
(„Pochwała Ukrainie”)

W dzisiejszej wolnej Ukrainie o Łobodowskim się pisze, tłumaczone są jego utwory, ale w dalszym ciągu pozostaje znanym tylko bardzo wąskiemu gronu odbiorców, intelektualistów.

Łobodowski jest jedynym z polskich pisarzy XX wieku, u którego prawie cała twórczość poświęcona jest Ukrainie. Taka jest jego poezja, proza, publicystyka, tłumaczenia i krytyka literacka¹.

¹ Historiographia tematu „Józef Łobodowski i Ukraina” podana w naszym artykule „Україна у публіцистичній та літературній творчості Юзефа Лободовського: до історіографії проблеми”, opublikowanym w czasopiśmie „Масова комунікація : історія, сьогодні, перспективи”, nr 3, 2013.

Wielu polskich badaczy twórczości Łobodowskiego zalicza go do kontynuatorów dziewiętnastowiecznej „szkoły ukraińskiej” w literaturze polskiej XX wieku. Do tej tradycji literackiej zaliczali poezje Łobodowskiego – Ryszard Łużny² i Maria Mansweld³.

Początki fascynacji Ukrainą wiążą się u Łobodowskiego z jego dzieciństwem i rodzinnymi tradycjami. Rodzina matki Stefanii pochodziła z Białorusi, a rodzina ojca Władysława – z Ukrainy. Mieszkali w Lublinie, jednak już w roku 1914 pojechali do Moskwy, zgodnie z przydziałem ojca do służby, jako oficera w armii carskiej. Następnie rodzina przesiedliła się na Kubań. Z tego okresu pochodzą pierwsze wspomnienia późniejszego pisarza związane z wydarzeniami rewolucji rosyjskiej i wojny domowej. Wśród kubańskich kozaków, potomków kozaków zaporoskich poznał ukraiński język i historię Ukrainy. Tam też ukształtował się jego charakter. Poznał ukraińskiego ducha wolności, zwyczaje, tradycję, kulturę oraz poglądy społeczno-polityczne Ukraińców.

Decydującą rolę w zainteresowaniach Łobodowskiego historią Ukrainy miały poglądy i przekonania jego ojca, który pochodził ze spolonizowanego kozackiego rodu Łobody. W rozmowie z dziennikarką Ireną Szypowską Łobodowski opowiadał o tym, że jeden z jego prapradziadków po linii ojca brał udział w słynnej bitwie pod Chocimem w roku 1621, później ożenił się z Polką i od tego czasu rozpoczęła się polonizacja ich rodu. Właśnie z tego powodu Łobodowski uważał się za potomka kozackiego rodu i był głęboko zainteresowany historią Ukrainy, którą nazywał swoją drugą ojczyzną⁴. Później lubelscy przyjaciele Łobodowskiego często żartobliwie nazywali go „Otaman Łoboda”.

W roku 1922 po śmierci ojca Władysława rodzina powróciła do Lublina. Jednak wspomnienia dzieciństwa, doświadczenia

² R. Łużny, *Pisarstwo kresowe Józefa Łobodowskiego*, „Spotkania”, 1988, nr 35, s. 69-81.

³ M. Mansweld, *Ukraina w poezji Józefa Łobodowskiego*, „Spotkania”, 1988, nr 35, s. 82-97.

⁴ I. Szypowska, *Rozmowa z Józefem Łobodowskim*, „Poezja” 1988, nr 6 s. 27.

z życia na Kubaniu wywarły wielkie wrażenie na poecie i pozostały w jego pamięci i zostały później przez niego opisane w autobiograficznej trylogii *Komysze*.

O tym okresie swego życia pisarz wspominał: „Po powrocie z Kaukazu miałem w oczach straszne sceny, byłem świadkiem egzekucji z jednej i z drugiej strony: Kozacy wieszali czerwonych, potem czerwoni rozstrzelili białych i Kozaków. Po nocach śniły się okrwawione trupy, bałem się wejść sam do ciemnego pokoju”⁵.

W Lublinie Łobodowski ukończył liceum, następnie gimnazjum i na początku lat 30. rozpoczął studiować prawo na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. W roku 1932 w wyniku decyzji prokuratora, za tom poezji *O czerwonej krwi* i polityczne przekonania oraz działalność społeczną, skreślono Łobodowskiego z listy studentów. Kara była dotkliwa, bo zakazano mu studiowania na innych uczelniach Polski.

Wtedy w życiu pisarza rozpoczyna się następny etap, który po raz drugi wiąże jego z Ukrainą, w szczególności z Wołyniem.

W roku 1932 Łobodowski został mobilizowany do wojska i skierowany do szkoły wojskowej w Równem. Interesuje się ukraińską historią i aktualnymi problemami życia Ukraińców zamieszkujących w II Rzeczypospolitej. Dowódcą młodego pisarza w szkole wojskowej został były kozak wojska dońskiego, który od roku 1920 służył w Wojsku Polskim. W Równem Łobodowski zakochał się i przeżył okres romantycznej miłości do młodej poetki Zuzanny Ginczanki. Ten okres życia Ludmiła Siryk opisuje w swojej pracy *Naznaczony Ukrainą. O twórczości Józefa Łobodowskiego*⁶.

W okresie wołyńskim życia pisarza odbyła się także legendarna nielegalna wyprawa do Związku Radzieckiego. Później już na emigracji Łobodowski wspominał o tym wydarzeniu swego

⁵ J. Łobodowski *Wspomnienia lubelskie*, „Kresy” 1991, nr. 8, s. 131 cyt. za: Ludmiła Siryk, *Naznaczony Ukrainą. O twórczości Józefa Łobodowskiego*, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2002. s. 16.

⁶ L. Siryk, *Naznaczony Ukrainą*, s. 17.

życia tak: „W roku 1935 dojrzała decyzja, żeby pojechać nielegalnie do Związku Sowieckiego i przekonać się, jak ta rzeczywistość tam naprawdę wygląda. Oczywiście wróciłem całkowicie wyleczony”⁷.

Wyprawa do Ukrainy radzieckiej spowodowała, że pisarz poznał prawdziwe oblicze Sowietów. Utracił wszelkie iluzje w stosunku do raju komunistycznego, jakie w nim tkwiły. Po powrocie w swoich publicystycznych wystąpieniach krytykował polityczne ideologie i komunistyczną i narodową. Od tego momentu Łobodowski stał się gorącym zwolennikiem sprawy ukraińskiej i polsko – ukraińskiego porozumienia w II Rzeczypospolitej.

W roku 1937 Henryk Józewski, wojewoda wołyński, zaproponował pisarzowi pracę w Łucku w tygodniku „Wołyń”. Łobodowski pracował tam do roku 1938, do momentu odwołania Józewskiego ze stanowiska wojewody. Prowadził rubrykę „Sprawy Ukraińskie”, publikował poezje i teksty publicystyczne. W okresie wołyńskim pisarz pogłębił swoją wiedzę o kulturze ukraińskiej, poznał mieszkańców, tradycję ukraińską, jeszcze mocniej pokochał Ukrainę, zaangażował się w polsko – ukraiński dialog.

W czasie II wojny światowej Łobodowski walczył w Wojsku Polskim, był we Francji, następnie – w Hiszpanii, gdzie zamieszkał po zakończeniu wojny. Doskonale zdawał sobie sprawę, że nie będzie mógł wrócić do ojczyzny, do nowej Polski – Polski Ludowej, będącej w bloku państw komunistycznych. Mieszkając w Hiszpanii na stałe kilkadziesiąt lat, pisarz nigdy jednak nie przyjął obywatelstwa tego państwa. Pracował jako dziennikarz w radiu „Madryt”, współpracował z polskimi czasopismami emigracyjnymi „Wiadomości” Mieczysława Grydzewskiego i „Kultura” Jerzy Gedroyca. Kontynuował w swoich wystąpieniach publicystycznych aktualne tematy historii Europy wschodniej, stosunków międzynarodowych, w tym polsko-ukraińskich.

Zmarł w roku 1988 w Hiszpanii w wieku 79 lat podczas wygłaszania odczytu o twórczości Juliusza Słowackiego. Jego ciało zostało skremowane, a urna z prochami pisarza została niele-

⁷ J. Zięba, *Żywot Józefa Łobodowskiego...* cz. 2 „Relacje” 1989, nr 4, Lublin, s. 21.

galnie przywieziona do jeszcze zniewolonej Polski, ale będącej już u progu zmian ustrojowych. Największy paradoks polegał na tym, że uroczysty pogrzeb Łobodowskiego został zorganizowany w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, tym samym uniwersytecie, na którym 56 lat wcześniej skreślono pisarza z listy swoich studentów za jego radykalne poglądy społeczno-polityczne.

Przeglądając spuściznę Łobodowskiego, można zauważyć, że temat Ukrainy jest szeroko prezentowany w tematyce jego utworów literackich. Poezje *Polesie*, *Dumy wołyńskie*, *Kisielin*, *Wrota Kijowskie* i wiele innych, w których ukazane jest magiczne piękno ukraińskiej natury, oryginalni bohaterowie ukraińskiej mitologii, wspólne epizody polskiej i ukraińskiej historii. Ukrainie poświęcony został poemat *Swiatostawowi Hordyńskiemu* (1947), tomiki *Złota Hramota* (1954) i *Pieśń o Ukrainie* (1959). Doświadczenie z pobytu, zamieszkiwania na ziemiach ukraińskich zostały odzwierciedlone w już wspomnianej autobiograficznej trylogii *Komysze*.

Oprócz twórczości poetyckiej, inspirowanej ukraińskimi wątkami i obrazami, Łobodowskiego można uznać za jednego z największych popularyzatorów poezji ukraińskiej na świecie. Zaczynając od lat 30. XX wieku, tłumaczył na polski język utwory Tarasa Szewczenki, Łesi Ukrainki, Maksyma Rylskiego, Pawła Tyczyny, Jewgena Małaniuka, Natalii Liwyćkoji-Chołodnoji i innych autorów.

W okresie międzywojennym tłumaczenia te były publikowane w polskich czasopismach literackich „Kamena”, „Biuletyn Polsko-Ukraiński”, „Skamander”, „Wiadomości Literackie”. Po II wojnie publikował w czasopismach emigracyjnych „Kultura” i „Wiadomości”. Łobodowski publikował także szkice rozwoju literatury ukraińskiej, biogramy i sylwetki pisarzy ukraińskich, szkice historyczne.

Jednocześnie Ukraina była jednym z głównych tematów w jego publicystyce. W tym nurcie dominował aspekt stosunków polsko-ukraińskich, które pisarz wbrew uprzedzeniom swoich współczesnych, rozpatrywał w kontekście rozwoju duchownego Polski i jej perspektyw geopolitycznych.

Po raz pierwszy napisał o konieczności zgody między Polakami i Ukraińcami jeszcze w roku 1932 w artykule *Serca za barykadą*. Ten fakt podaje w swojej monografii L. Siryk⁸ nawiązując do wspomnień samego pisarza. Kontynuował rozwój tematu stosunków polsko-ukraińskich w publicystyce lat 30. na łamach tygodników „Biuletyn Polsko-Ukraiński” i „Wiadomości Literackie”. Na emigracji rozwinął te idee w swoich wystąpieniach publicystycznych na łamach emigracyjnych „Kultura” i „Wiadomości”.

W latach 1935–1939 na łamach „Wiadomości Literackich” opublikował artykuły: *Smutne porachunki, Adwokatka Heroizmu, Uzurpatorzy wolności, Za naszą wolę i waszą, Tropicielom polskości. List do Bolesława Micińskiego, Notatki Gdyńskie, Żarty a rzeczywistość, W obronie zastugi. Do redaktora „W. L.”, Tragedia Żydowska, Nacjonalizm na bezdrożach, Paszkwil na Polskę i in.*, na łamach „Biuletynu Polsko-Ukraińskiego” opublikował artykuły: *Od bezmyślności do katastrofy, Historia in statu nascendi, Ukraina między Wschodem a Zachodem, Na marginesie dyskusji – ankiety, Zapoznana strona zagadnienia, odpowiedź nr. 12 na ankietę, Historia stosowana, W obliczu rozstrzygnięć, Od Matorosji do Mitteleuropy i in.*

W tych wystąpieniach publicystycznych uzasadnił swoje ideowe pozycje w stosunkach polsko-ukraińskich, formułował ważniejsze zasady stosunków międzynarodowych, krytykował politykę represji polskiego państwa wobec mniejszości narodowych i proponował sposoby rozwiązania trudnych kwestii w tej dziedzinie.

W artykule *Smutne porachunki* Łobodowski pisał o tym, że żadna z ideologii panujących nie powinna ignorować zasad etycznych, nie może negować prawa do wolności osobistej. Właśnie z tego powodu uważał, że kwestia ukraińska w Polsce międzywojennej i problemy stosunków międzynarodowych należy rozwiązać z zasadami wartości ogólnoludzkich, z pozycji dekalogu etycznego. Zadeklarował tezę o tym, że chce być wolnym człowiekiem na wolnej ziemi, a prawdziwa rewolucja – to „przywrócenie godności każdej osobistości”⁹.

⁸ L. Siryk, *Naznaczony Ukrainą*, s. 16.

⁹ J. Łobodowski, *Smutne porachunki*, „Wiadomości Literackie” 1935, nr 43, s. 1.

Za bezkompromisowe oceny działalności stronnictw politycznych w II Rzeczypospolitej i krytykę wykorzystania przez nich dla swoich celów politycznych idei porozumienia endecy oskarżyli pisarza o komunizm, a komuniści krytykowali za antykomunizm i dyskredytację ich ideałów. Faktycznie dla wszystkich obozów politycznych II Rzeczypospolitej był wrogiem, bo oceniał problemy społeczne z pozycji interesu ludzkości i państwa, a nie dla korzyści koterii politycznej, wzywał do przestrzegania dogmatów i likwidacji uprzedzeń¹⁰.

W artykule *Za naszą wolność i waszą* („Wiadomości Literackie” 1936 nr 38) ukazał Łobodowski polityczny i gospodarczy rozwój Ukrainy w XX wieku na tle politycznych procesów w Polsce i Rosji, pokazując fizyczną likwidację inteligencji ukraińskiej, którą rozstrzeliwały sowieckie oddziały, sztuczny głód i inne okrucieństwa władz bolszewickich. Te myśli pisarza ideowo były bliskie polskiemu ruchowi prometejskiemu, który był prezentowany na łamach czasopisma Włodzimierza Bączkowskiego „Biuletyn Polsko-Ukraiński” i innych periodyków, również w pismach Jerzy Gedroycia. Chodziło przede wszystkim o połączeniu wysiłków polskiego, ukraińskiego i innych narodów w walce przeciwko rosyjskiej ekspansji. Łobodowski uważał, że ta teza winna była stać zasadniczą ideą rozwoju stosunków polsko-ukraińskich.

Łobodowski analizował problem polsko-ukraiński z pozycji polskiej racji stanu, a narodową politykę władz II Rzeczypospolitej oceniał jako zdradę interesów państwa. Prorokował szybkie rozstrzygnięcie problemu ukraińskiego, w którym wtedy będzie rządzić już tylko siła, siła idei przede wszystkim¹¹.

Pisarz uważał, że najważniejszą jest ta idea, która łączy narody, która inspiruje najlepsze cechy i podnosi z nędzy materialnej i moralnej. Dlatego nie podzielał koncepcji żadnego z polskich obozów politycznych II Rzeczypospolitej. Oskarżał ugrupowania polityczne o brak wizji politycznej przyszłości państwa, ta-

¹⁰ J. Łobodowski, *Adwokatka heroizmu*, *Wiadomości Literackie*” 1935, nr 48, s. 7.

¹¹ J. Łobodowski, *Za naszą wolność i waszą*, „*Wiadomości Literackie*” 1936, nr 38, s. 1.

kiego jak II Rzeczypospolita, brak elementarnej wiedzy historycznej i braku rozumienia różnic między Rosją a Ukrainą¹². Sojusz i współpracę Polski i Ukrainy w walce z zewnętrznymi wrogami uważał za strategiczne cele i rację stanu.

Pisząc o stosunkach międzynarodowych, Łobodowski analizował polsko-żydowskie i ukraińsko-żydowskie stosunki, które oceniał w świetle retrospektywy historycznej. Pisał o sformowanych uprzedzeniach narodowych opartych na sytuacji historycznej, w których Żydzi byli właścicielami, a Ukraińcy w większości prostymi niewykwalifikowanymi robotnikami. Podkreślał wpływy prowokacji politycznych wrogów, które działały w tej wrażliwej dziedzinie. Rozwiązanie kwestii żydowskiej widział w zbudowaniu żydowskiego, państwa ukraińskiego – po zdobyciu przez Ukraińców niezależności. Pisarz był przekonany o tym, że dopiero formowanie wysokiej kultury w stosunkach społecznych pozwoli pokonać antysemityzm i antyukrainizm.

Łobodowski również akcentował decydującą rolę prasy polskiej w stosunku do mniejszości ukraińskiej. Zarzucał, że zamiast analizy problemu publiczności polscy podsycali masowe stereotypy i uprzedzenia fałszywymi hasłami i nieprawdziwymi informacjami. Stwierdzał, że 99,9 % polskiego społeczeństwa znajduje się w kleszczach stereotypów i pod wpływem prasy przechodzi na pozycje antyukraińskie¹³. Uważał, że Polacy powinny przyjąć do wiadomości, że Ukraińcy na południowo – wschodnich ziemiach II Rzeczypospolitej są autochtonami. Uważał, że dopóki nie będzie zrozumienia tego oczywistego problemu, relacje polsko-ukraińskie nie będą dobre, a animozje będą tylko narastać.

Według Łobodowskiego bardzo ważnym elementem na drodze porozumienia polsko-ukraińskiego była współpraca kulturalna. Pisał o braku publikacji na ten temat w polskiej prasie.

¹² J. Łobodowski, *Tropicielom polskości. List do Bolesława Micińskiego*, „Wiadomości Literackie” 1937, nr 25, s. 5.

¹³ J. Łobodowski, *Zapoznana strona zagadnienia (odpowieź Nr. 12 na ankietę)*, „Biuletyn Polsko-Ukraiński” 1938, nr 6, s. 58.

W artykule *Demaskująca się demokracja*¹⁴ podkreślał kłamliwość wystąpień na temat ukraiński w prasie polskich obozów politycznych.

Historiozofię ukraińskiego problemu w Polsce pokazał w artykule *Ukraina między Wschodem i Zachodem*¹⁵. Uważał, że konflikty między Polakami a Ukraińcami, to zwykle konflikty sąsiadów o przysłowiową „miedzę”, które można łatwo rozwiązać. A walkę z Moskwą bolszewików uważał za strategiczny cel Polski i Ukrainy. Twierdził, że jest to wojna o życie, o istnienie samej kultury europejskiej¹⁶.

Analizując sytuację 30. lat, Łobodowski konstatował nie tylko ignorancję problemu ukraińskiego, a i jego katastroficzne zaostrożenie wskutek niekontrolowanych działań Polaków. W artykule *Metodyczne szaleństwo*¹⁷ pisał o chorobie moskwofilstwa w polskim społeczeństwie („homo moscus”), której nie można było zmienić, nazywając tę sytuację „metodycznym szaleństwem”. Stwierdzał, że to polityka samobójców, która przeszkadza Polakom decydować o strategicznie najważniejszych sprawach¹⁸.

Bardzo ostro polemizował Łobodowski w artykule *Historia stosowana*¹⁹ z Michałem Starczewskim, oskarżając go w fałszowanie faktów historycznych i dostosowywanie ich do swojej ideologii oraz manipulowanie czytelnikiem. Ostrzegał oponenta, że manipulacja faktami historii łatwo może być zastosowana i do Polaków²⁰.

¹⁴ J.Ł. „Biuletyn Polsko-Ukraiński” 1938, nr 6, s. 58

¹⁵ J.Ł., „Biuletyn Polsko-Ukraiński» 1938, nr 31, s. 335

¹⁶ J. Łobodowski *Ukraina między Wschodem i Zachodem*, „Biuletyn Polsko-Ukraiński”, 1938, nr 31, s. 335.

¹⁷ „Biuletyn Polsko-Ukraiński” 1938, nr 33, s. 354-355

¹⁸ J. Łobodowski, *Metodyczne szaleństwo*, „Biuletyn Polsko-Ukraiński” 1938, nr 33, s. 354-355.

¹⁹ J.Ł. „Biuletyn Polsko-Ukraiński” 1938, nr 36, s. 393

²⁰ J. Łobodowski, *Historia stosowana*, „Biuletyn Polsko-Ukraiński” 1938, nr 36, s. 393.

Pisarz w swoich ocenach stosunków międzynarodowych podzielał poglądy polskich prometeistów, którzy również pragnęli przekonać polskie społeczeństwo o konieczności polsko-ukraińskiego sojuszu. Jednak do prometejskiego ruchu nie należał. Największe nadzieje w polsko-ukraińskim sojuszu pokładał w rozwoju współpracy kulturowej i na wzajemnym zapoznaniu obydwóch narodów. Łobodowski uważał, że historia skazała Polaków i Ukraińców na trwałą i ścisłą współpracę w celu zachowania obydwóch narodów na geopolitycznej mapie Europy.

Te idee publicystyki okresu międzywojennego kontynuował J. Łobodowski na łamach „Kultury” i „Wiadomości” już po II wojnie. Swoich ideałów etycznych, humanistycznych pisarz nigdy nie zdradził. W roku 1977 wspólnie z Jerzym Gedroyciem wbrew dominującej wśród emigracji polskiej pozycji postawił swój podpis pod „Deklaracją w sprawie ukraińskiej”, która stała pierwszym krokiem do początku polsko-ukraińskiej współpracy już po II wojnie światowej.

Łobodowski, jako publicysta wyróżniał się oryginalnym stylem wypowiedzi. Jego ton był ostry, ekspresywny, ironiczny, dowcipny. W jego wypowiedziach, tekstach nie ma obłudy i fałszu. W dyskusjach wymagał od oponentów konkretnych argumentów, sam operował ogromem faktów historycznych i kulturowych, posługiwał się oryginalnymi metaforami, niezwykłymi zestawieniami i szokującymi skojarzeniami.

Najważniejszą wartością dla niego był człowiek, a fundamentalną zasadą światopoglądu był humanizm. Z tego punktu widzenia oceniał wszystkie zjawiska i wydarzenia życia społecznego. Był nieprzeciętną osobistością. Umiał wyrażać sympatię i nienawiść, umiał zwalczać wady i słabości, rzucał przysłowiową „rękawicę” swojemu losowi (o czym świadczą wspomnienia rodziny i przyjaciół). Był spostrzegawczym obserwatorem życia politycznego i przewidywał tragedię polsko-ukraińską lat 40.

Łobodowski był człowiekiem pogrnicza kulturowego, co dawało mu szersze horyzonty widzenia społecznych problemów. Czas potwierdził prawdziwość myśli, idei i przewidywań pisarza. Wiele z jego marzeń i pragnień, ziściło się.

Jednak aktualne zostają po dziś dzień słowa Łobodowskiego, wygłoszone podczas audycji w roku 1973 w radiu „Wolna Europa” o perspektywach stosunków polsko-ukraińskich i o konieczności budowania nowych mostów rozumienia i porozumienia:

Dzieli nas bardzo duzo, ale łączy wspólny cel: niedopuszczenie, by nas wszystkich pochłonięło bagno rosyjsko sowieckie. Lubimy powoływać się na sprawiedliwość dziejową. Ale należy jej pomóc, nie wolno oczekiwać jej zwycięstwa z założonymi rękami. Pojednanie polsko-ukraińskie, właśnie z myślą o tym nadrzędnym celu, stanowiłoby stumilowy krok na wspólnej drodze. I do tego winna dążyć niezależna myśl polityczna polska i ukraińska²¹.

Swiżłana Krawczenko

Bibliografia :

Кравченко Світлана, *Україна у публіцистичній та літературній творчості Юзефа Лободовського: до історіографії проблеми* // Масова комунікація : історія, сьогодні, перспективи: наук.-практ. журн. / відп. ред. С. І. Кравченко; упоряд. М. А. Рожило. - Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. - № 3. - С.125-131.

Łobodowski Józef, *Smutne porachunki*, „Wiadomości Literackie” 1935, nr 43, s. 1.

Łobodowski Józef, *Adwokatka heroizmu*, „Wiadomości Literackie” 1935, nr 48, s. 7.

Łobodowski Józef, *Za naszą wolność i waszą*, „Wiadomości Literackie” 1936, nr 38, s. 1.

Łobodowski Józef, *Tropicielom polskości. List do Bolesława Micińskiego*, „Wiadomości Literackie” 1937, nr 25, s. 5.

Łobodowski Józef, *Zapoznana strona zagadnienia (odpowiedź Nr. 12 na ankietę)*, „Biuletyn Polsko-Ukraiński” 1938, nr 6, s. 58.

Łobodowski Józef, *Ukraina między Wschodem i Zachodem*, „Biuletyn Polsko-Ukraiński” 1938, nr 31, s. 335.

²¹ K. Zelenko, *Wspomnienia o Józefie Łobodowskim w: Józef Łobodowski rzecznik dialogu polsko-ukraińskiego* pod red. Ludmiły Siryk, Jerzego Świącha, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2000, s.155.

Łobodowski Józef, *Metodyczne szaleństwo*, „Biuletyn Polsko-Ukraiński” 1938, nr 33, s. 354-355.

Łobodowski Józef, *Historia stosowana*, „Biuletyn Polsko-Ukraiński” 1938, nr 36, s. 393.

Łobodowski Józef, *Wspomnienia lubelskie*, „Kresy” 1991, nr.8.

Łużny Ryszard, *Pisarstwo kresowe Józefa Łobodowskiego*, „Spotkania” 1988, nr 35, s. 69-81.

Mansweld Maria, *Ukraina w poezji Józefa Łobodowskiego*, „Spotkania” 1988, nr 35, s. 82-97.

Szypowska Irena, *Rozmowa z Józefem Łobodowskim*, „Poezja” 1988, nr. 6.

Siryk Ludmiła, *Naznaczony Ukrainą. O twórczości Józefa Łobodowskiego*, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2002.

Zelenko Konstantyn, *Wspomnienia o Józefie Łobodowskim*, w: *Józef Łobodowski rzecznik dialogu polsko-ukraińskiego*, red. Ludmiły Siryk, Jerzego Święcha, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2000, s. 151-156.

Zięba Józef, *Żywot Józefa Łobodowskiego...*, cz. 2, „Relacje”, nr 4, 1989 Lublin.

Switłana Krawczenko

Józef Łobodowski and his point of view of Polish-Ukrainian relations

Keywords

Joseph Łobodowski, Polish-Ukrainian relations, journalism

Summary

Article devoted to the works of Józef Łobodowski, polish writer of the twentieth century. Łobodowski in his literary and journalistic works exhibited Polish-Ukrainian relations. Fascination with Ukraine was connected with family roots and childhood. The writer analyzed the polish-ukrainian relations in II Rzeczpospolita. He published his works in the 30's, the polish magazines such as „Wiadomości Literackie”, „Biuletyn Polsko-Ukraiński” and others. He continued to work in journalism after

World War II in exile magazines „Kultura” and „Wiadomości”. His vision of international relations based on the principles of ethics and humanities. Cultural polish-ukrainian cooperation considered a starting point in the construction agreement. Geopolitical strategic goal for both nations called the fight against the Russian-Soviet expansion. Being a man of cultural borderland had broader horizons of view of social problems. In their speeches, journalistic provided many tragic events of the history of the twentieth century.

Светлана Кравченко

Юзеф Лободовский и его точка зрения на польско-украинские отношения

Ключевые слова

Юзеф Лободовский, польско-украинские отношения, публицистика

Краткое содержание

Статья посвящена творчеству Юзефа Лободовского, польского писателя XX века. Лободовский в своих литературных и публицистических произведениях освещал польско-украинские отношения. Увлечение Украиной было связано с семейными корнями и детством. Писатель анализировал польско-украинские отношения во времена Второй Польской Республики. Он публиковал свои сочинения в 30-ых годах, в таких польских журналах как «Литературные ведомости», «Польско-украинский бюллетень» и других. Свой труд писатель продолжал также в публицистике, издаваемой после Второй Мировой Войны - в иммиграционных журналах, таких как «Культура» и «Ведомости». Его взгляд на международные отношения опирался на этнических и гуманистических принципах. Он считал культурное польско-украинское сотрудничество точкой отсчёта в деле построения взаимопонимания. Стратегической геополитической целью для обоих народов он называл борьбу против российско-большевистской экспансии. Будучи человеком с приграничных культурных территорий он имел более широкие горизонты обзора социальных проблем. В своих публицистических выступлениях он предвидел много трагических событий из истории XX века.

Switłana Krawczenko

Józef Łobodowski und seine Sichtweise auf die polnisch-ukrainischen Beziehungen

Schlüsselworte

Józef Łobodowski, polnisch-ukrainische Beziehungen, Publizistik

Zusammenfassung

Der Artikel ist dem Werk von Józef Łobodowski, einem polnischen Schriftsteller des 20. Jahrhunderts gewidmet. Łobodowski beschäftigte sich in seinen literarischen und publizistischen Werken mit den polnisch-ukrainischen Beziehungen. Die Faszination mit der Ukraine wurzelte in der familiären Herkunft und in seiner Kindheit. Der Schriftsteller analysierte die polnisch-ukrainischen Beziehungen zur Zeit der 2. Polnischen Republik. Er veröffentlichte seine Werke in den 30'ger Jahren in solchen polnischen Zeitschriften wie „Wiadomości Literackie“ [Literarische Nachrichten], „Biuletyn Polsko-Ukraiński“ [Polnisch-Ukrainisches Bulletin] und anderen. Nach dem Zweiten Weltkrieg setzte er sein Werk in den Exilzeitschriften „Kultura“ [Kultur] und „Wiadomości“ [Nachrichten]. Seine Sichtweise auf die internationalen Beziehungen war auf ethischen und humanistischen Prinzipien gegründet. Er hielt die kulturelle Zusammenarbeit zwischen Polen und Ukraine für den Ausgangspunkt beim Aufbau der Verständigung. Den Kampf gegen die russisch-bolschewistische Expansion hielt er für das strategische geopolitische Ziel der beiden Völker. Als ein kultureller Grenzgänger sah er die gesellschaftlichen Probleme in einer weiteren Perspektive. In seinen publizistischen Auftritten sah er viele tragische Ereignisse des 20. Jahrhunderts vor.